

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
YVES BOT
föredraget den 17 maj 2017¹

Mål C-218/16

Aleksandra Kubicka

(begäran om förhandsavgörande från Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (regional domstol i Gorzów Wielkopolski, Polen)

”Begäran om förhandsavgörande – Arv och europeiskt arvsintyg – Tillämpningsområde för förordning nr 650/2012 – Fast egendom belägen i en medlemsstat där vindikationslegat (legatum per vindicationem) är okänt – Beslut att vägra att erkänna de sakrättsliga verkningarna av ett sådant vindikationslegat”

I. Inledning

1. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg,² som trädde i kraft den 16 augusti 2012, är enligt artikel 84 andra stycket i förordningen, med undantag för några allmänna bestämmelser, tillämplig sedan den 17 augusti 2015.

2. Domstolen har, för första gången,³ ombetts att tolka bestämmelserna i förordning nr 650/2012, och särskilt de undantag som föreskrivs i artikel 1.2 k och l i den förordningen, enligt vilken förordningen inte är tillämplig på ”frågor som rör karaktären hos sakrätter” och ”registrering i ett register av rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga krav som ställs vid en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter.”⁴

¹ Originalspråk: franska.

² EUT L 201, 2012, s. 107.

³ Begäran om förhandsavgörande har framställts i ytterligare två mål av Kammergericht Berlin (överinstans i Berlin, Tyskland). Det första (C-558/16) avser tolkningen av artiklarna 1.1, 67.1 och 68 l i nämnda förordning i ett fall där utfärdande av ett europeiskt arvsintyg nekats den efterlevande maken med motiveringen att dennes arvslott delvis faststälts på grundval av en bestämmelse i lagen om makars förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde. Det andra (C-20/17) avser tolkningen av artikel 4 i förordning nr 650/2012 vad beträffar fastställande av nationella arvsintyg, vilka inte kan ersättas med ett europeiskt arvsintyg.

⁴ Samma bestämmelser finns i rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (EUT L 183, 2016, s. 1), som är tillämplig från och med den 29 januari 2019. Se särskilt skälen 27 och 28 och artikel 1.2 g (med tillägget ”avseende egendom” [tillägget finns ej i den svenska versionen] efter frågor som rör karaktären hos sakrätter) och h. I skäl 25 och i artikel 29 föreskrivs även en mekanism för anpassning av en okänd sakrätt.

3. Mitt resonemang kommer att avse en mycket känslig fråga, nämligen avgränsningen av räckvidden för arvslagstiftningen och sakrättslagstiftningen, som, såsom Europeiska kommissionen framhållit i sitt skriftliga yttrande⁵ och såsom anförts i doktrinen,⁶ varit föremål för ett otal förhandlingar.

4. I målet vid den nationella domstolen rör det sig konkret om att fastställa om de bestämmelser som utesluter tillämpningen av lagstiftningen på den plats där den berörda egendomen är belägen kan motivera en vägran att erkänna de sakrättsliga verkningarna av ett vindikationslegat, varigenom rätten till egendomen direkt överförs till testamentstagare vid tidpunkten för arvet när legatet avser äganderätt till fast egendom som är belägen i en medlemsstat, vars lagstiftning inte innehåller några bestämmelser om denna typ av legat, utan enbart om "damnationslegat". Genom denna bestämmelse har arvingen skyldighet att överföra rätten till egendomen till testamentstagaren, vilket ger denne rätt att kräva verkställighet av legatet.

5. Efter att först ha förklarat varför invändningarna om rättegångshinder inte kan bifallas kommer jag att granska de skäl som motiverar slutsatsen att

- tvisten inte avser den äganderätt som ska överföras till testamentstagaren som är okänd i den medlemsstat där den åberopats, utan villkoren för att erkänna överföringen av denna rättighet för registrering i fastighetsboken,
- undantag från krav som ställs vid denna registrering ska tolkas restriktivt, och
- i en situation som den förevarande ska i enlighet med artikel 23 i förordning nr 650/2012 följaktligen de legat som avser en sakrätt som är kända i den medlemsstat där den fasta egendomen är belägen ha verkningar för testamentstagaren, oavsett var den ska registreras, eftersom rätten till den fasta egendomen direkt överförs till honom i enlighet med den arvsrättsliga lagstiftning som anges i artikel 22 i förordningen.

6. Jag föreslår således att frågan ska besvaras nekande.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Unionsrätt

7. Skälen 7, 9, 15, 16, 18, 19, 37 och 67 i förordning nr 650/2012 har följande lydelse:

"(7) En välfungerande inre marknad bör underlättas genom att man undanröjer hindren för fri rörlighet för de personer som för närvarande har svårt att hävda sina rättigheter vid arv med gränsöverskridande verkan. I det europeiska området för rättvisa bör medborgarna kunna utforma sina arvsrättsliga förhållanden i förväg. Det är också viktigt att på ett effektivt sätt skydda rättigheterna för arvingar, testamentstagare, övriga till den avlidne närstående personer och borgenärer.

...

⁵ Se punkterna 47–61 i dessa yttranden och särskilt sammanfattningen av Förbundsrepubliken Tysklands förslag som syftar till att omvandla okända legat i tysk lagstiftning till legat som är tillåtna i den lagstiftningen, som anges i detalj i fotnot 18 i förevarande förslag till avgörande.

⁶ Se A., Bonomi och P., Wautelet, *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) no 650/2012, du 4 juillet 2012*, 2:a upplagan, Bruylant, Bruxelles, 2016, punkt 105 och följande punkter, s. 127. Se även, U., Bergquist, D., Damascelli, R., Frimston, P., Lagarde, F., Odersky och B., Reinhartz, *Commentaire du règlement européen sur les successions*, Dalloz, Paris, 2015, I, nr 71, s. 44.

- (9) Denna förordnings tillämpningsområde bör innefatta alla civilrättsliga aspekter av arv efter en avliden person, det vill säga alla former av överföring av tillgångar, rättigheter och skyldigheter efter dödsfall, oavsett om det rör sig om ett testamentariskt förordnande om kvarlåtenskap eller om arv enligt den legala arvsordningen.

...

- (15) Denna förordning bör medge uppkomst eller överlåtelse genom arv av en rättighet i fast eller lös egendom i enlighet med den lag som är tillämplig på arvet. Den bör dock inte inverka på det begränsade antal (*numerus clausus*) sakrätter som finns i vissa medlemsstaters nationella lagstiftning. En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt avseende egendom i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd inom medlemsstatens rättsordning.

- (16) För att förmånstagarna ska komma i åtnjutande i en annan medlemsstat av de rättigheter som uppkommit eller överlåtits på dem genom arv bör denna förordning dock möjliggöra anpassningen av en okänd sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagstiftningen i den andra medlemsstaten. En sådan anpassning bör genomföras med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och den verkan den har. För att kunna bestämma närmast likvärdiga nationella sakrätt får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på arvet kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I detta syfte kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas liksom alla andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag.

...

- (18) De krav som ställs vid registrering i ett register av en rättighet i fast eller lös egendom bör undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen där egendomen är belägen (*lex rei sitae*)) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. Myndigheterna får särskilt kontrollera att den avlidnes rätt till den arvsegenom som anges i den handling som uppvisas för registrering är en rättighet som har registrerats i registret eller som på annat sätt bevisas i enlighet med lagstiftningen i den medlemsstat där registret förs. För att undvika duplicering av handlingar bör registeransvariga myndigheter godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och vilkas rörlighet föreskrivs i denna förordning. I synnerhet bör det europeiska arvsintyg som utfärdas enligt denna förordning utgöra en giltig handling för registrering av arvsegenomen i ett register i en medlemsstat. Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmana den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs, till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan lämnas.

- (19) Verkningarna av registreringen av en rättighet i ett register bör också undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs som avgör huruvida registreringen exempelvis har en fastställande eller konstitutiv verkan. Om det exempelvis för att förvärva en rättighet krävs registrering enligt lagen i den medlemsstat där registret förs – för att registrens erga omnes-verkan ska uppnås eller för att skydda förlikningar inför domstol – bör tidpunkten för detta förvärv regleras av lagen i den medlemsstaten.

...

(37) För att medborgarna ska kunna utnyttja den inre marknads fördelar utan att äventyra rättssäkerheten bör den här förordningen ge dem möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på deras arv. Harmoniserade lagvalsregler bör införas för att sinsemellan oförenliga beslut ska kunna undvikas. Huvudregeln bör vara att arvet ska regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till arvlåtarens situation. Av rättssäkerhetsskäl och för att undvika att arvet splittras bör den lagen styra arvet i dess helhet, dvs. all egendom som utgör kvarlåtenskap, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna befinner sig i en annan medlemsstat eller i en tredjestat.

...

(67) Ett snabbt, smidigt och effektivt avgörande vid ett arvsärende med gränsöverskridande verkan inom unionen innebär att arvingarna, testamentstagarna, testamentsexekutorerna eller boutredningsmännen lätt bör kunna bevisa sin ställning och/eller sina rättigheter och befogenheter i en annan medlemsstat, t.ex. i den medlemsstat där kvarlåtenskapen är belägen. För att de ska kunna göra detta bör man i denna förordning föreskriva inrättandet av ett enhetligt intyg, det europeiska arvsintyget ..., som ska utfärdas för användning i en annan medlemsstat. Med hänsyn till subsidiaritetsprincipen bör arvsintyget inte ersätta nationella dokument som eventuellt finns för liknande ändamål i medlemsstaterna.”

8. Artikel 1 i förordningen har följande lydelse:

”1. Denna förordning är tillämplig på arv efter avliden. Den ska inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

2. Denna förordning är inte tillämplig på

...

k) frågor som rör karaktären hos sakrätter, och

l) registrering i ett register av rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga krav som ställs vid en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.”

9. I artikel 21.1 i nämnda förordning som innehåller en allmän regel om den lag som är tillämplig på arvet föreskrivs följande:

”Om inte annat anges i denna förordning ska den lag som är tillämplig på arvet i dess helhet vara lagen i den stat där den avlidne hade hemvist vid sin död.”

10. I artikel 22.1 och 22.2 i förordning nr 650/2012, under rubriken ”Lagval”, föreskrivs följande:

”1. En person får låta rätten till sitt arv i dess helhet styras av lagen i den stat där personen är medborgare vid tidpunkten för sitt val eller vid sin död.

...

2. Lagvalet ska uttryckligen anges i en förklaring i form av ett förordnande om kvarlåtenskap eller framgå av villkoren i ett sådant.”

11. Artikel 23 i förordning nr 650/2012 har rubriken ”Den tillämpliga lagens räckvidd”. I punkterna 1 och 2 e föreskrivs följande:

”1. Den lag som anvisas enligt artikel 21 eller 22 ska styra arvet i dess helhet.

2. Den lagen ska i synnerhet reglera

...

e) överföring av de tillgångar, rättigheter och förpliktelser som utgör kvarlåtenskapen till arvingar och eventuella testamentstagare, däribland villkor för och rättsverkningar av accept av eller avstående från arv eller legat.”

12. I artikel 31 i förordningen, med rubriken ”Anpassning av sakrätter”, föreskrivs följande:

”Om en person åberopar en sakrätt som vederbörande har rätt till enligt den lag som är tillämplig på arvet och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas, ska denna sakrätt, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga sakrätten enligt den statens lagstiftning med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.”

13. Kapitel V i förordning nr 650/2012 avser officiella handlingar och förlikningar inför domstol.

14. Enligt artikel 59.1 i förordning nr 650/2012, med rubriken ”Godkännande av officiella handlingar”, ska ”[e]n officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ... ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbarligen strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public) i den berörda medlemsstaten”.

15. I kapitel VI i förordningen som avser Europeiskt arvsintyg föreskrivs följande i artikel 62 under rubriken ”Inrättande av ett europeiskt arvsintyg”:

”1. Genom denna förordning inrättas ett europeiskt arvsintyg ... som ska utfärdas för användning i en annan medlemsstat och ha de verkningar som förtecknas i artikel 69.

2. Det ska inte vara obligatoriskt att använda ett [europeiskt] arvsintyg.

...”

16. I artikel 63.1 och 63.2 b i förordning nr 650/2012, under rubriken ”[Det europeiska a]rvsintygets syfte”, föreskrivs följande:

”1. [Det europeiska a]rvsintyget ska användas av arvingar, testamentstagare som har direkta rättigheter i arvet och testamentsexekutorer eller boutredningsmän som i en annan medlemsstat behöver åberopa sin ställning eller utöva sina rättigheter som arvingar eller testamentstagare och/eller sina befogenheter som testamentsexekutorer eller boutredningsmän.

2. [Det europeiska a]rvsintyget får i synnerhet användas för att visa en eller flera av följande omständigheter:

...

b) Tilldelning av en specifik tillgång eller specifika tillgångar som ingår i kvarlåtenskapen till arvinge eller i förekommande fall testamentstagare som anges i [det europeiska] arvsintyget.”

17. I artikel 68 i förordningen som finns i samma kapitel och som har rubriken "[Det europeiska a]rvsintygets innehåll" föreskrivs följande:

"[Det europeiska a]rvsintyget ska innehålla följande information i den utsträckning som behövs för det ändamål som arvsintyget utfärdas för:

...

m) En förteckning över rättigheterna och/eller tillgångarna för varje testamentstagare.

..."

18. Artikel 69 i förordning nr 650/2012 har rubriken "[Det europeiska a]rvsintygets rättsverkningar". I punkterna 2 och 5 föreskrivs följande:

"2. Det ska antas att [det europeiska] arvsintyget på ett korrekt sätt visar omständigheter som har fastställts enligt den lag som är tillämplig på arvet eller enligt annan lag som är tillämplig på vissa delar av det. Den person som i arvsintyget anges som arvinge, testamentstagare, testamentsexekutor eller boutredningsman ska antas ha den ställning som anges i [nämnda intyg] och/eller vara innehavare av de rättigheter eller befogenheter som anges i arvsintyget utan några andra villkor för och/eller inskränkningar i dessa rättigheter eller befogenheter än de som anges i [det europeiska] arvsintyget.

...

5. [Det europeiska a]rvsintyget ska utgöra en giltig handling för registrering av arvsegendomen, i det relevanta registret i en medlemsstat utan att det påverkar tillämpningen av artikel 1.2 k och 1.2 l."

B. Polsk rätt

1. Civillagen

19. I artikel 981¹ §1 i civillagen (Kodeks Cywilny) föreskrivs följande:

"I ett testamente som upprättats inför notarius publicus får testatorn besluta att den angivna personen ska erhålla den egendom som omfattas av legatet vid tidpunkten för dödsfallet (vindikationslegat).

...

20. I § 2 punkt 2 anges följande:

"Ett sådant legat kan bland annat omfatta

...

2. en förmögensrättslig rättighet som är överlåtbar.

..."

21. Artikel 968 i civillagen avser "damnationslegat" som testatorn kan förordna om i ett testamente som upprättats i varje tillåten form, inbegripet i ett egenhändigt skrivet testamente.

2. Lagen om notarius publicus

22. Enligt artikel 81 i Prawo o notariacie (lagen om notarius publicus) av den 14 februari 1991,⁷ i dess lydelse enligt lag av den 13 december 2013,⁸ har notarius publicus en lagstadgad skyldighet att inte tillhandahålla notarius publicus-tjänster i strid med lagen.

23. I artikel 83 § 2 i lagen om notarius publicus föreskrivs att beslut att inte tillhandahålla notarius publicus-tjänster ska prövas om den person till vilken beslutet riktar sig framför klagomål mot beslutet. Klagomålet ska i första hand granskas genom egenkontroll av notarius publicus själv som kan efterkomma klagomålet och tillhandahålla tjänsten. För det fall att notarius publicus ogillar klagomålet ska det prövas av den regionala domstol (Sąd Okręgowy) som är behörig med hänsyn till notarius publicus säte. Av rättspraxis från Sąd Okręgowy (regional domstol) följer att den därvid ska pröva klagomålet i andra instans.

III. Bakgrund och begäran om förhandsavgörande

24. Aleksandra Kubicka är polsk medborgare och förälder till två fortfarande underåriga barn från hennes äktenskap med en tysk medborgare. Hon och maken äger hälften var av en fastighet, som är belägen i Frankfurt-am-Oder (Tyskland), i vilken familjen är bosatt.

25. I syfte att få ett testamente upprättat vände sig Aleksandra Kubicka till notarius publicus i Słubice (Polen). Hennes önskan var att maken vid tidpunkten för hennes dödsfall skulle erhålla hennes andel av äganderätten till det gemensamma huset. Hon valde att förordna om vindikationslegat, såsom föreskrivs i den polska arvsrätten i artikel 981¹ i civillagen. Avseende övrig kvarlåtenskap önskade hon att den lagstadgade arvsordningen skulle gälla, enligt vilken hennes kvarlåtenskap ska delas lika mellan maken och barnen.

26. Biträdande notarius publicus Marcin Margoński beslutade enligt artikel 81 i lagen om notarius publicus att inte tillhandahålla notarius publicus-tjänster bestående i upprättande av ett testamente med förordnande om vindikationslegat.

27. Till stöd för sin uppfattning att ett sådant legat strider mot lagstiftning, tysk doktrin och rättspraxis avseende sakrätt och registreringsrätt som ska beaktas enligt artikel 1.2 k och 1.2 l och artikel 31 i förordning nr 650/2012 anförde biträdande notarius publicus att:

- Endast damnationslegat som medför en fordringsrätt är tillåtna enligt tysk rätt, enligt § 2174 i civillagen (Bürgerliches Gesetzbuch, nedan kallad BGB).
- Det av fast rättspraxis i Tyskland följer att de tyska domstolarna innan förordning nr 650/2012 trädde i kraft vägrade att erkänna sakrättsliga verkningar av vindikationslegat som förordnats i tredje land rörande egendom som är belägen i Tyskland, eftersom det inte på grundval av den lag som är tillämplig på arv kan avgöras hur rättigheter i en sådan egendom kan förvärfvas.
- Legatarien följaktligen enbart kan registrera egendomen i fastighetsregistret på grundval av en handling av notarius publicus bestående av ett avtal om överföring av äganderätten till fast egendom av arvingarna till legatarien vid verkställighet av legatet eller ett domstolsavgörande som ersätter detta.
- Dessa vindikationslegat, sedan nämnda förordning trädde i kraft, på grundval av artikel 31 i förordning nr 650/2012, anses som damnationslegat genom så kallad anpassning.

⁷ Dz. U., nr 22, position 91.

⁸ Dz. U., 2014, position 164.

28. Till stöd för sin ståndpunkt hänvisade biträdande notarius publicus även till motiveringen till den tyska lagen genom vilken förordning nr 650/2012 genomfördes, nämligen lagen om internationella arvsförfaranden (Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz), av den 29 juni 2015,⁹ som innehåller följande passage: ”Vindikationslegat är främmande för tysk rätt och måste inte heller erkännas på grundval av förordningen ... (artikel 1.2 k i förordningen). Hittills har sådana vindikationslegat enligt tysk rätt endast medfört en fordringsrätt (så kallat damnationslegat). I detta avseende medför artikel 31 i förordningen om arv inte någon ändring.”

29. Aleksandra Kubicka gjorde gällande att ingen av bestämmelserna i förordning nr 650/2012 motiverar en vägran att tillerkänna vindikationslegat sakrättsliga verkningar som föreskrivs i den arvslagstiftning som hon valt och framställde klagomål till biträdande notarius publicus.

30. Eftersom biträdande notarius publicus vidhöll sitt beslut att inte tillhandahålla notarius publicus-tjänster väckte Aleksandra Kubicka talan vid den hänskjutande domstolen.

31. Denna domstol fann att det är nödvändigt att fastställa på vilket sätt den lag som är tillämplig på arv kan begränsas av bestämmelserna i den lag som är tillämplig i den medlemsstat där den egendom som omfattas av legatet är belägen.

32. Under dessa omständigheter beslutade Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (regional domstol i Gorzów Wielkopolski, Polen) att förklara målet vilande och att ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Ska artiklarna 1.2 k, 1.2 l och 31 i förordning nr 650/2012 tolkas så, att de gör det möjligt att vägra att erkänna de sakrättsliga verkningarna av ett vindikationslegat (legatum per vindicationem) (vilket ger en omedelbar rätt till den egendom som avses med förordnandet) som föreskrivs i den lag som är tillämplig på arvet när legatet avser äganderätt till fast egendom som är belägen i en medlemsstat, vars lagstiftning inte innehåller några bestämmelser om legat som har direkta sakrättsliga verkningar?”

IV. Bedömning

A. Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning

33. Den tyska och den ungerska regeringen har i sina skriftliga yttranden gjort gällande att tolkningsfrågan inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den är rent hypotetisk.

34. Det ska inledningsvis framhållas att ”det förfarande som föreskrivs i artikel 267 FEUF [enligt fast rättspraxis] är ett medel för samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna. Av detta följer att det uteslutande ankommer på de nationella domstolarna, vid vilka tvisten har anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt mål bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till domstolen. Följaktligen är domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts av den nationella domstolen avser tolkningen av en unionsrättslig bestämmelse. En tolkningsfråga som har hänskjutits av en nationell domstol kan emellertid bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den.”¹⁰

⁹ BGBl. I, s. 1042.

¹⁰ Dom av den 2 mars 2017, Pérez Retamero (C-97/16, EU:C:2017:158, punkterna 20–22 och där angiven rättspraxis).

35. Den ungerska regeringen har uppmanat domstolen att inte besvara tolkningsfrågan av den anledningen att den avser vägran att erkänna sakrättsliga verkningar av vindikationslegat som den behöriga tyska myndigheten som har ansvar för fastighetsboken ännu inte har uttryckt, eftersom testatorn ännu inte har avlidit. Denna regering anser att förevarande fråga enbart hänskjutits för tolkning av de polska och de tyska nationella bestämmelserna om legat i syfte att kunna fastställa förhållandet mellan dessa bestämmelser.

36. Jag vill med hänvisning till skäl 7 i förordning nr 650/2012 framhålla att förordningen syftar till att uppmantra europeiska medborgare att utforma sina arvsrättsliga förhållanden och att på ett effektivt sätt skydda rättigheterna för arvingar och testamentstagare. Frågor som avser sådana situationer där testatorns frihet att förordna om sin kvarlåtenskap vid dödsfall begränsas kan följaktligen tas upp till sakprövning. Det är med hänsyn till rättssäkerheten inte heller möjligt att pröva frågan först vid tidpunkten för dödsfallet, eftersom tolkningssvårigheterna uppkom vid upprättandet av testamentet.

37. Den tyska regeringen har anfört att den hänskjutande domstolen anser sig tvungen att pröva huruvida den handling som sökanden har valt är rättsstridig med hänsyn till artikel 81 i lagen om notarius publicus, utan att emellertid precisera på vilket sätt denna rättsstridighet följer av polsk rätt i brist på erkännande av vindikationslegat enligt tysk rätt.

38. Såsom även framförts under förhandlingen ska emellertid påpekas att notarius publicus skyldighet att vägra att upprätta en handling som strider mot rättsliga krav ska tolkas extensivt. Den inbegriper nödvändigtvis med avseende på en offentlig tjänsteman skyldigheten att ge rådgivning och att pröva huruvida handlingen är effektiv med hänsyn till de mål som den berörda personen eftersträvar.

39. I tvisten i målet vid den nationella domstolen avser testatorn, såsom framgår av begäran om förhandsavgörande, att direkt överföra egendomen, utan att det ska vara nödvändigt att fullgöra andra formaliteter efter hennes dödsfall.

40. Relevansen av den hänskjutande domstolens analys av den gällande tyska lagstiftningen, enligt vilken vindikationslegat avseende rättigheter som utövas med avseende på fast egendom som är belägen i Tyskland inte kan ge upphov till några rättsverkningar, har bekräftats.¹¹

41. Eftersom den tvist som anhängiggjorts vid den hänskjutande domstolen avser notarius publicus vägran att upprätta en sådan handling som föreskrivs i den lag som testatorn valt, men som inte erkänns i den lag där den fasta egendomen är belägen, ska det fastställas att begäran om tolkning inte är hypotetisk.

42. Tolkningsfrågan kan således enligt min mening tas upp till sakprövning.

B. Prövning i sak

43. Tvisten i målet vid den nationella domstolen avser överföring av den polska medborgaren Aleksandra Kubickas äganderätt till fast egendom belägen i Tyskland, efter hennes död genom ett vindikationslegat.

44. Detta förordnande om kvarlåtenskap omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 650/2012 enligt artiklarna 1 och 3.1 a i den förordningen.

¹¹ Se den tyska regeringens skriftliga yttrande, punkt 20.

45. Villkoren för överföring bör i princip omfattas av den arvslagstiftning som Aleksandra Kubicka valt. Hon får enligt artikel 22 i den förordningen låta rätten till sitt arv i dess helhet styras av lagen i den stat där personen är medborgare vid tidpunkten för sitt val. I artikel 23.2 e i nämnda förordning föreskrivs att den lagen i synnerhet ska reglera överföring av rättigheter som utgör kvarlåtenskapen till testamentstagare. Denna analys bekräftas av skäl 42 i samma förordning enligt vilken "[d]en lag som är tillämplig på arvet bör styra arvet från det att arvsförfarandet inleds till dess att de tillgångar som utgör kvarlåtenskapen överförs till förmånstagarna, i enlighet med bestämmelserna i den lagen ..."

46. Genom detta vindikationslegat avser Aleksandra Kubicka att säkerställa att, testamentstagaren får full äganderätt i den fasta egendomen, vilket är en sakrätt som är känd i båda rättssystemen, i överensstämmelse med den rättighet som hon utövar för närvarande.

47. Valet av ett vindikationslegat och inte ett damnationslegat ändrar således inte innehållet i den rättighet som kommer att utövas med avseende på den fasta egendomen. Det avser enbart att förordna om direkt överföring av en sakrätt i stället för indirekt överföring genom att skapa en individuell rätt för testamentstagaren.

48. Tvärtemot vad den tyska regeringen har hävdats omfattar inte undantaget i artikel 1.2 k i förordning nr 650/2012 denna skillnad vad avser förfarandet för överföringen. Enbart karaktären av och antalet sakrätter ska fastställas enligt lagen i det land där den fasta egendomen är belägen, vilket tydligt klargörs i skäl 15 i den förordningen.

49. Hänvisningen till artikel 1.2 k i nämnda förordning kan lämnas utan avseende till följd av bestämmelsens tillämpningsområde.

50. Följaktligen förhåller det sig på samma sätt vad gäller artikel 31 i förordning nr 650/2012 som enligt bestämmelsens ordalydelse enbart är tillämplig "[o]m en person åberopar en sakrätt som vederbörande har rätt till enligt den lag som är tillämplig på arvet och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas".

51. Slutligen återstår följande fråga som enligt den tyska regeringen är avgörande:¹² Kan undantaget i artikel 1.2 l i den förordningen begränsa arvslagstiftningens inverkan på överföringen av den fasta egendomen, såsom föreskrivs i artikel 23 e i nämnda förordning?

52. Med andra ord om en arvinge på grundval av den arvslagstiftning som testatorn valt blivit ägare till en fastighet och om denna rättighet ska registreras i fastighetsboken i en annan medlemsstat, kan den andra medlemsstaten då åberopa lagstiftningen i den stat där egendomen är belägen – i vilken andra materiella villkor för registrering gäller – för att genomföra registreringen som medför att en sakrätt uppkommer?

53. Frågan kan besvaras med hjälp av en analys av bestämmelserna i artikel 1.2 l i direktiv 650/2012 och av de mål som eftersträvas med denna bestämmelse.

54. För det första ska det för denna diskussion återigen erinras om att denna förordning enligt artikel 1.2 l i nämnda förordning inte är tillämplig på "registrering i ett register av rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga krav som ställs vid en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register."

¹² I jämförelse med föregående fråga, se punkt 38 i den regeringens skriftliga yttrande.

55. I skäl 18 i förordning nr 650/2012 anges dess räckvidd som ska tolkas restriktivt när det gäller ett undantag: ”Det bör ... vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen där egendomen är belägen (*lex rei sitae*)) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. ... I synnerhet bör det europeiska arvsintyg som utfärdas enligt denna förordning utgöra en giltig handling för registrering av arvsegendomen i ett register i en medlemsstat. ... Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan lämnas.”

56. Såsom bland annat anförts av den spanska regeringen och av kommissionen¹³ syftar de rättsliga krav som avses i denna bestämmelse, avseende bland annat fristen för registrering och formella krav, till att säkerställa säkerhet med avseende på överföringen av rättigheter som varje typ av registrering för med sig. Ett europeiskt arvsintyg har upprättats just för att göra det lättare att fullgöra dessa krav som inte avser de materiella villkoren för överföring av sakrätter och den fria rörligheten för handlingar avseende äganderätten.¹⁴

57. I detta skede av analysen kan redan fastställas att bestämmelserna i artikel 1.2 l i nämnda förordning inte kan tolkas så, att de gör det möjligt att vägra att erkänna verkan av ett legat som omfattas av den arvslagstiftning som valts.

58. Frågan uppkommer emellertid om en motsatt lösning skulle kunna antas med hänvisning till ordalydelsen i den sista delen av meningen i denna artikel: ”och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register?”, såsom den tyska regeringen har gjort gällande.

59. Innebörden av dessa begrepp klargörs i skäl 19. Frågan huruvida registreringen har en fastställande eller konstitutiv verkan omfattas uttryckligen av skälet. Tidpunkten för förvärvet anges också som ett exempel på frågor som inte omfattas av tillämpningsområdet för arvslagstiftningen.

60. Det kan inte vara fråga om att, i samtliga fall, göra kravet på registrering till ett villkor för att förvärva en sakrätt. Detta förbehåll måste kombineras med principen om enhetlighet i arvslagstiftningen, såsom föreskrivs i artikel 23.2 e i förordning nr 650/2012 enligt vilken ”överföring av de tillgångar, rättigheter och förpliktelser som utgör kvarlåtenskapen till arvingar och eventuella testamentstagare” regleras i arvslagstiftningen. En annan tolkning skulle leda till en avsevärd begränsning av räckvidden av denna bestämmelse och underlåta att beakta det syfte som eftersträvas av unionslagstiftaren.

61. Det ska i detta avseende erinras om att förordningen ska ses i ett mer allmänt perspektiv, nämligen att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, inom vilket man säkerställer fri rörlighet för personer.¹⁵

62. Nämnda förordning uppfyller behovet av att säkerställa förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser om lagkonflikter och om domstolars behörighet som är särskilt märkbara i samband med arv till följd av de olika frågor som måste lösas vilka bidrar till komplexiteten i sådana ärenden (fastställande av förmånstagarna, deras rättigheter, ibland beroende på den berörda egendomen, förfarandet för förvaltning av arvet eller arvsskiftet etcetera).

¹³ Se punkterna 43 respektive 39 i dessa yttranden och för ett liknande resonemang A., Bonomi och P., Wautelet, anförd arbete, punkterna 125–130, sidorna 135–137.

¹⁴ Se kapitel VI i den förordningen, och särskilt artiklarna 62 och 69.

¹⁵ Se skäl 1 i förordningen.

63. Det konkreta huvudsakliga syftet med förordning nr 650/2012 är det som anges i skäl 7. Där preciseras att "[i] det europeiska området för rättvisa bör medborgarna kunna utforma sina arvsrättsliga förhållanden i förväg. Det är också viktigt att på ett effektivt sätt skydda rättigheterna för arvingar och testamentstagare ..."

64. De medel som ska användas i detta avseende anges bland annat i skäl 8 i förordningen enligt vilken "denna förordning [bör] sammanföra bestämmelserna om ... erkännande ... av ... officiella handlingar ... samt om inrättande av ett europeiskt arvsintyg" och i skäl 37 i samma förordning avseende harmonisering av lagvalsregler "oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna befinner sig i en annan medlemsstat eller i en tredjestat".

65. Det ska även framhållas att denna strävan efter förenkling ledde till att ett europeiskt arvsintyg upprättades. Det möjliggör bland annat för arvingar och testamentstagare att bevisa sin ställning och sina rättigheter i en annan medlemsstat, och framför allt tilldelning av en viss egendom till den testamentstagare som anges i detta intyg.¹⁶

66. Enligt artikel 69.5 i nämnda förordning ska nämnda intyg utgöra en giltig handling för registrering av arvsegendomen, i det relevanta registret i en medlemsstat.

67. Det kan inte heller hävdas att denna bestämmelse även omfattar undantaget i artikel 1.2 l i förordning nr 650/2012. Dess räckvidd ska begränsas till specifika villkor för förfarandet för registrering i registret,¹⁷ av de skäl som redan anförts i punkt 55 i förevarande förslag till avgörande och följer av punkt 18 i förordningen. Härav kan slutsatsen dras att andra handlingar eller upplysningar kan krävas i praktiken för att komplettera det europeiska arvsintyget, till exempel när det inte innehåller tillräckligt precisa uppgifter för att kunna identifiera den egendom med avseende på vilken en överföring av äganderätten ska registreras.

68. Det är i enlighet med denna analys som, enligt vad kommissionen uppgett,¹⁸ inom ramen för de förhandlingar som föregick antagandet av nämnda förordning, den tyska regeringens förslag, enligt vilka lagen avseende registrering i register i den medlemsstat där den egendom som överförts ska fortsätta att tillämpas för att fastställa de villkor på vilka äganderätten överförts, har avslagits eller ändrats.

69. Kommissionen har vidare anført att Nederländerna, vars arvslagstiftning inte heller föreskriver vindikationslegat, anpassade sina bestämmelser avseende registrering vid införlivandet av förordning nr 650/2012 för att möjliggöra för testamentstagaren att "genom vindikation" registrera sin äganderätt på grundval av ett europeiskt arvsintyg där det fastställs att testamentstagaren har förvärvat den fasta egendomen genom legat.¹⁹

70. Denna lösning säkerställer att valet av arvslagstiftning ges full verkan.

¹⁶ Se, för ett liknande resonemang, skälen 18 och 67, artikel 63.2 b och artikel 68 m i den förordningen.

¹⁷ Se punkt 45 i kommissionens yttranden och A., Bonomi och P., Wautelet, anført arbejde, punkterna 62–66, sidorna 900–904.

¹⁸ Se punkterna 47–61 i dess skriftliga yttranden i vilka det erinras om förslagen avseende nuvarande skäl 18 och där det först hänvisas till rådets dokument 7869/12 av den 26 mars 2012 (förslaget avslogs: "... om de villkor som fastställs i lagen i den medlemsstat där registret förs är uppfyllda" och ersätts av "I synnerhet bör det europeiska arvsintyg som utfärdas enligt denna förordning utgöra en giltig handling för registrering av arvsegendomen i ett register i en medlemsstat". Därefter hänvisas till rådets dokument 16458/11 av den 8 november 2011 (avslag av tilläggsförslaget: "I de fall där registreringen har en fastställande verkan är lagen i den medlemsstat där den fasta egendomen är belägen tillämplig vad gäller förfarandet för registrering av överföringen av egendomen") och godtagande av förslaget: "Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmana den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs ..." som kompletterats av lagstiftaren på följande sätt: "till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan lämnas.").

¹⁹ Se punkt 46 i dess skriftliga yttranden och hänvisningarna i artikel 27a i lagen om fastighetsregister (Kadasterwet), av den 3 februari 2005 (Stb. 2005, nr 107), som infördes genom artikel 13 i lagen om genomförande av lagen om arv (Uitvoeringswet Verordening erfrecht) av den 5 november 2014 (Stb. 2014, nr 430).

71. Den är således även relevant i samband med arvsförfarandet, där liknande svårigheter kan uppkomma.

72. Den ska även bedömas i samband med den anpassningsmekanism som föreskrivs i artikel 31 i denna förordning när de rättigheter som förvärvats är okända i den lag som är tillämplig i den medlemsstat där de registrats, vilket visar att det inte är möjligt att utesluta en lagstiftning och utgör ett uttryck för unionslagstiftarens starka vilja att säkerställa att valet av arvsförordning ges full verkan.

73. Mot bakgrund av vad som anförts ovan anser jag att artiklarna 1.2 k, 1.2 l och 31 i nämnda förordning i en sådan situation som den förevarande ska tolkas så, att de inte gör det möjligt att vägra att erkänna de sakrättsliga verkningarna av ett vindikationslegat (legatum per vindicationem) som föreskrivs i den lag som är tillämplig på arvet när legatet avser äganderätt till fast egendom som är belägen i en medlemsstat, vars lagstiftning inte innehåller några bestämmelser om legat som har direkta sakrättsliga verkningar.

V. Förslag till avgörande

74. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen besvarar frågan från Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (regional domstol i Gorzów Wielkopolski, Polen) på följande sätt:

I en sådan situation som den föresvarande ska artiklarna 1.2 k, 1.2 l och 31 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg tolkas så, att de inte gör det möjligt att vägra att erkänna de sakrättsliga verkningarna av ett vindikationslegat (legatum per vindicationem) som föreskrivs i den lag som är tillämplig på arvet när legatet avser äganderätt till fast egendom som är belägen i en medlemsstat, vars lagstiftning inte innehåller några bestämmelser om legat som har direkta sakrättsliga verkningar.